

Література:

1. Матеріали офіційного сайту Національного банку України. – 2012: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
2. Матеріали сайту Міністерства аграрної політики та продовольства-Кредитування під заставу землі забезпечить додаткові інвестиції в АПК [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.minagro.kiev.ua/news/?pg=12026>.
3. Матеріали сайту Agronews Державна підтримка галузі АПК у 2012 році буде спрямована на фермерські господарства та одноосібників [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://agronews.in.ua/node/3829>.
4. Матеріали сайту Ліга страхових організацій України «Українська аграрно-страхова компанія» підвела підсумки своєї діяльності за 2011 рік [Електронний ресурс] Режим доступу <http://uainsur.com/news/30013/>
5. Гудзь О. Є. Сучасний вимір банківського кредитування суб'єктів аграрної сфери в умовах кризових деформацій економічного простору / О. Є. Гудзь // Економіка та держава. – 2009. – № 11. – С. 22–24.
6. Дем'яненко М.Я. Організаційно-економічний механізм кредитування аграрних підприємств / М.Я. Дем'яненко // Економіка АПК. - 2008. - № 3. - С. 25-31.
7. Колотуха С.М. Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності / С.М. Колотуха, І.П. Борецько // Економіка АПК. - 2009. - № 1. - С. 89-96.
8. Олійник О.О. Довгострокове банківське кредитування сільськогосподарських підприємств України: стан та перспективи розвитку / О.О. Олійник // Науковий вісник НАУ. 2010.
9. Саблук П.Т. Проблеми забезпечення доходності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2008. – № 4. – С. 19–37.

УДК 658.147:378.147

ПРАВОВА САМОПРОСВІТА ТА САМОМЕНЕДЖМЕНТ У СФЕРІ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Сердюк О.І., к.е.н., доцент, Осташова В.О., к.ю.н.

Полтавська державна аграрна академія,

Тернова Т. І., к.т.н., доцент

Херсонський національний технічний університет

У статті обґрунтовується необхідність правової самопросвіти та самовиховання суб'єктів корпоративного управління як важливих факторів його розвитку. Аналізується стан дотримання норм у сфері корпоративного управління та наводяться джерела інформації для правового самовдосконалення.

In the article the necessity of the legal self-education of subjects of corporate management is grounded as important factors of his development. The state of observance of norms is analysed in area of corporate management and information generators over are brought for legal self-perfection.

Постановка проблеми. Корпоративна реформа, пов'язана з прийняттям Закону України «Про акціонерні товариства», зачіпає інтереси чверті населення країни. Вона стосується як різних рівнів менеджерів корпорацій, так і громадян України – власників акцій, учасників товариств з обмеженою від-

повідальністю. Не дивлячись на активізацію законодавця у приводу ліквідації юридичних прогалин, усунення колізій та поживавлення законотворчої діяльності в цілому, нагальною залишається проблема практичної реалізації правових норм суб'єктами корпоративного управління. В першу чергу складність виникає через нерозуміння необхідності постійного підвищення рівня своїх знань та небажання неперервного самовдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні наукові дослідження в сфері корпоративного управління проводять такі фахівці як: А. Е. Воронкова, А. В. Гречко, В. А. Євтушевський, Д. В. Задихайло, О. Р. Кібенко, Г. В. Козаченко, Г. В. Назарова, М. І. Небава, К. С. Шапошников, О. С. Редькін та інші. Питанням самоменеджменту приділяли увагу такі науковці, як: М. Вудкок, Л. Зайверт, В. Карпічов, М. Лукашевич, Д. Френсіс, Б. Швальбе та інші.

Постановка завдання. Метою даної статті є обґрунтування необхідності правової самопросвіти та самовиховання суб'єктів корпоративного управління як важливих факторів його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день в Україні зареєстровано 25,392 тис. акціонерних товариств, рік тому їх було 27 тис. А це означає, що збільшується кількість осіб, які у різний спосіб мають відношення до корпоративного сектору економіки. В останньому на сьогоднішній день існує немало проблем як об'єктивного (наприклад, законодавча неврегульованість), так і суб'єктивного характеру, пов'язані із людським фактором.

Законодавчо-практичні проблеми корпоративного сектору обумовлені недосконалістю відповідної нормативної бази, що не дозволяє своєчасно вирішувати ті проблеми, які виникають внаслідок недоліків чинного законодавства та відсутністю навіть мінімального дотримання встановлених вимог. Так, відсутність регламентування багатьох аспектів діяльності дає можливість ігнорувати або прямо порушувати законні права та інтереси акціонерів без формального порушення норм чинного законодавства [2, с. 705]. Разом з тим існує й проблема правосвідомості учасників корпоративних відносин, пов'язана із незнанням та небажанням знати свої права та обов'язки, нерозумінням необхідності постійного самовдосконалення. Це має свій вияв у численних порушеннях.

Так відповідно до звіту Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР) протягом першого півріччя 2011 року уповноваженими особами Комісії розглянуто 567 справ про правопорушення на ринку цінних паперів у відношенні юридичних осіб, за результатами розгляду яких накладено 190 штрафів на загальну суму 3510430 грн, винесено 241 попередження, анульовано 52 ліцензії на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів, зупинено дію 1 ліцензії, закрито 83 справи.

Уповноваженими особами ДКЦПФР винесено 213 розпоряджень про усунення порушень законодавства про цінні папери. Розглянуто 5 справ щодо правопорушень на ринку цінних паперів, скоєних фізичними особами, за результатами яких накладено 5 штрафів на загальну суму 1700 грн.

Також уповноваженими особами Комісії розглянуто 4 справи про порушення вимог законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму за результатами розгляду накладено штрафів на суму 6950 грн. Надійшло 49 скарг від юридичних осіб на постанови про накладення санкцій за правопорушення на ринку цінних паперів.

Протягом першого півріччя 2011 року до Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку надійшло на розгляд 2269 письмових звернення від фізичних осіб щодо порушення їх прав та законних інтересів на ринку цінних паперів, що на 21,5 % більше в порівнянні з першим півріччям 2010 року. Під час особистого прийому було розглянуто питання понад 850 громадян, що на 13 % більше в порівнянні з першим півріччям 2010 року. З урахуванням колективних звернень, які складають 2,7 %, до Комісії у першому півріччі 2011 року звернулося 2327 громадян. Послугами «гарячої» телефонної лінії для звернень громадян, яка на постійній основі працює в центральному апараті Комісії скористалося понад 350 громадян.

У першому півріччі 2011 року від Адміністрації Президента України надійшло на розгляд 155 звернень, від Апарату Верховної Ради України 32 звернення, від Секретаріату Кабінету Міністрів України надійшло 117 звернень.

Основна кількість звернень надійшла від громадян Київської, Дніпропетровської, Донецької, Луганської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Харківської та Черкаської областей (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка надходження письмових звернень громадян до
Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку
за період 1996 – 1 півріччя 2011 рр.**

Період	Роки								
	1996	2001	2002	2003	2004-2007	2008	2009	2010	I пів. 2011
Центральний апарат	130	1774	1389	1391	8104	1686	1292	1295	750
Територіальні управління	-	7715	6485	6493	22605	4629	2217	2438	1519
Кількість звернень	130	9489	7874	7887	30709	6315	3509	3733	2269

Основна увага зі сторони фахівців Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку в цій сфері приділяється всебічному, своєчасному кваліфікованому розгляду звернень, адекватному реагуванню на виявлені правопорушення на ринку цінних паперів, неухильному виконанню норм Закону України «Про звернення громадян».

Майже 76 % звернень, що надійшли до Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку складають скарги міноритарних акціонерів на діяльність акціонерних товариств. Типовими порушеннями прав акціонерів у попередні роки були наступні:

- порушення права на рівне ставлення до всіх акціонерів;
- порушення права на участь в управлінні товариством;
- порушення права на отримання інформації про діяльність акціонерного товариства;
- невиконання зобов'язань за цінними паперами, передбачених умовами їх розміщення;
- порушення прав акціонерів під час додаткового випуску акцій [3, с. 28-29].

Значна кількість звернень це листи громадян, які довірили приватизаційні майнові сертифікати, компенсаційні сертифікати та кошти фінансовим посередникам. У зв'язку з тим, що значна кількість товариств ліквідували свої представництва в регіонах України, громадяни не мають інформації щодо їх місцезнаходження та діяльності. Типовими питаннями є наступні:

відсутність будь-якої інформації протягом багатьох років про діяльність товариств та неможливість встановити їх місцезнаходження;

відсутність дивідендів за підсумками діяльності товариств.

Пропозиції громадян та інформаційні запити складають незначний відсоток від загальної кількості звернень (98 % становлять скарги та заяви громадян).

Повторні звернення складають 1,7 % від загальної кількості звернень. Основною причиною повторних звернень, як правило, є нерозуміння законодавства та неможливість здійснити захист своїх прав та охоронюваних законом інтересів у судовому порядку.

Аналіз соціально-професійного стану заявників свідчить про те, що понад 56 % звернень надходить від найменш захищених верств населення України, пенсіонерів, ветеранів війни та праці, інвалідів, непрацездатних осіб, багатодітних сімей, осіб, що постраждали від аварії на ЧАЕС, одиноких матерів та інших громадян, що потребують соціального захисту та підтримки.

Основними питаннями, що порушуються цими категоріями громадян є неотримання дивідендів за результатами діяльності акціонерних товариств та питання, пов'язані з діяльністю учасників фондового ринку [3, с. 28-30].

Однією з основних причин такого стану речей ми вважаємо низький рівень знань у сфері корпоративного управління. Отже, на особливу увагу заслуговує питання правової самопросвіти населення. Ця форма правового самовиховання дуже тісно пов'язана з правовою самоосвітою і пропагандою, але має обмежені завдання – дати знання з тих чи інших питань права і законодавства, роз'яснити діюче законодавство. Основною відмінністю правової самоосвіти від правової самопросвіти є коло поставлених для вирішення завдань. Правова самоосвіта характеризується наявністю більш загальних цілей із здобуття суб'єктом правових знань, у той час як самопросвіта відзначається з'ясуванням найактуальніших для нього конкретних правових питань. Разом з тим, обмеження у постановці завдань не свідчить про обмеженість самої форми правового самонавчання. Самопросвіта є однією з головних форм правового виховання дорослого громадянина.

Якщо говорити про правову самопросвіту акціонерів як суб'єктів корпоративних відносин, то у першу чергу сферу їх інтересів повинні були попов-

нити знання з останніх законодавчих змін, серед яких наступні: Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про акціонерні товариства» щодо вдосконалення механізму діяльності акціонерних товариств» від 3 лютого 2011 року; Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» щодо розкриття інформації на фондовому ринку від 21 квітня 2011 року; Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо іпотечних облігацій» від 21 квітня 2011 року; Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо інсайдерської інформації» від 22 квітня 2011 року; Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» від 21 квітня 2011 року; Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо облігацій» від 2 червня 2011 року; Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання ринків фінансових послуг» від 2 червня 2011 року; Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо нагляду на консолідованій основі» від 19 травня 2011 року.

Сучасним та ефективним джерелом інформації для правової самопросвітницької діяльності у сфері корпоративного управління є електронні ресурси, зокрема, сайт ДКЦПФР (<http://www.ssmc.gov.ua/>).

Разом з тим роботи із правового самовдосконалення потребують і працівники корпоративного сектору, і, в першу чергу, це стосується управлінського персоналу. Встановлено, що більша частина топ-менеджерів (73 %) усвідомлюють, що від їх професіоналізму залежить, чи буде бізнес процвітати. Вони розуміють необхідність постійного удосконалення своїх знань і навиків, однак зазвичай їм складно самотійно визначити орієнтири власного розвитку, відволіктися від складних щоденних справ заради самоосвіти. Самовдосконалення необхідне кожному, але особливо менеджерам і керівникам, у завдання яких входить управління іншими людьми.

Сьогодні вище керівництво українських компаній проявляють підвищений інтерес до бізнес-освіти. Однак жодна навчальна програма не здатна повністю задовольнити потреби менеджерів і персоналу у розвитку, що змушує їх самотійно шукати варіанти самоосвітніх траєкторій [1, с. 2].

Висновки. Отже, організація правової самопросвітницької діяльності як форми правового самовиховання та самоменеджменту є нагальною потребою для усіх суб'єктів корпоративних відносин. Від досягнення високого рівня правосвідомості власників акцій та менеджерів залежить як успіх корпорацій як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Література:

1. Ахсалба А. Г. Самообразование менеджера в условиях корпоративного обучения в сфере гостеприимства : автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / А. Г. Ахсалба. – М., 2007. – 20 с.
2. Герченева Л. В. Теоретико-методологичні аспекти корпоративного управління / Л. В. Герченева // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУ-АМ. Сборник научных трудов. – 2009. – №2. – С.701-705.
3. Річний звіт ДКЦПФР протягом I півріччя 2011 року [Електронний ресурс]. – К., 2011. – 37 с. – Режим доступу : <http://www.ssmc.gov.ua>.